Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-016 назди Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур.
Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 146.

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Ҳамдамзода Хурсанд Акбар дар мавзуи «Инкишофи консепсияи воридотивазкунонӣ дар соҳаи бозори маҳсулоти гӯшту шир: назария ва амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04.02 - Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ, пешниҳод шудааст

Муаллиф яке аз масъалаҳои калидии рушди иқтисодиёти миллиро – воридотивазкунӣ дар бахши агросаноатӣ ва махсусан бозори маҳсулоти гӯшт ва шир – мавриди таҳқиқ қарор додааст. Мубрамияти масъала аз афзоиши вобастагии кишвар аз маҳсулоти воридотӣ ва зарурати таъмини амнияти озуқаворӣ бармеояд. Дар шароити ҷаҳонишавии иқтисодӣ ва афзоиши рақобати байналмилалӣ таъмини устувории бозори дохилӣ, дастрасии аҳолӣ ба маҳсулоти босифат ва кам кардани таъсири хавфҳои беруна ба иқтисоди миллӣ аҳамияти фавқулода пайдо мекунад. Бо назардошти маҳдудияти иқтидори истеҳсолии кишвар, тағйирёбии нархи ҷаҳонии ғизо, таҳримҳо ва бухронҳои иқтисодиву молиявӣ, сиёсати воридотивазкунӣ ба сифати механизми муассири ҳифзи бозори дохилӣ ва дастгирии истеҳсолкунандагони миллӣ арзи вуҷуд менамояд. Дар ҳамин замина, диссертант дуруст таъкид мекунад, ки воридотивазкунӣ на танҳо воситаи коҳиши вобастагӣ, балки инчунин омили стратегӣ барои таҳкими рақобатпазирӣ, ҳавасмандсозии истеҳсолкунандагони ватанӣ, ҷалби сармоягузориҳои дохиливу хориҷӣ ва густариши иқтидори содиротӣ мебошад. Актуалӣ будани таҳқиқот аз он шаҳодат медиҳад, ки соҳаи гӯшт ва шир ҳамчун яке аз бахшҳои асосии амнияти озуқаворechoии кишвар мавқеи муҳимро ишғол мекунад. Воридотивазкунӣ дар ин соҳа на танҳо бо таъмин кардани бозор бо маҳсулоти рақобатпазир ва аз нигоҳи экологӣ тоза иртибот мегирад, балки барои беҳтарсозии сатҳи зиндагии аҳолӣ, фароҳам овардани

чойҳои нави корӣ ва рушди минбаъдаи иқтисодиёти минтақаҳои аграрӣ низ аҳамияти калидӣ дорад. Ғайр аз он, татбиқи муваффақонаи ин стратегия ба коҳиши хатари вобастагӣ аз кишварҳои хориҷӣ, танзими мувозинати савдо ва таҳкими суботи макроиқтисодӣ мусоидат мекунад. Ҳамин тавр, мавзӯи интихобкардаи муаллиф на танҳо дорои аҳамияти назариявию илмӣ, балки дорои арзиши амалӣ барои иқтисодиёти миллӣ буда, ба ҳадафҳои стратегии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ мебошад.

Бо таваҷҷуҳ ба мухтавои автореферат дар диссертатсия навгониҳои илмӣ муфассал пешниҳод шудаанд. Ба муҳимтарини онҳо метавон инҳоро ном бурд:

– асоснок кардани таърифи муаллифии консепсияи воридотивазкунӣ ҳамчун сиёсати давлатӣ бо аҳамияти иқтисодӣ, амниятӣ ва инноватсионӣ;

– таҳияи амсилаи консептуалии воридотивазкунӣ дар бахши кишоварзӣ;

– арзёбии самаранокии татбиқи стратегия дар бозори гӯшт ва шир бо истифода аз моделҳои иқтисодӣ;

– пешниҳоди механизмҳои ташкилию иқтисодии дастгирии соҳибкории аграрӣ, аз ҷумла тавассути ҳамкории давлат ва бахши хусусӣ;

– таҳияи лоиҳаи кластерҳои ширӣ ва гӯштӣ ҳамчун самти устувори воридотивазкунӣ.

Ин натиҷаҳо дорои арзиши назариявӣ ва амалӣ буда, саҳми шахсии довталабро дар рушди назарияи иқтисодиёти агросаноатӣ тасдиқ мекунанд.

Аз ҷиҳати назариявӣ, тадқиқоти диссертант саҳми арзанда дар рушди назарияи иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ ва такмили консепсияи воридотивазкунӣ дорад. Муаллиф ба таври илмӣ асоснок намудааст, ки воридотивазкунӣ на танҳо як воситаи муваққатии иваз кардани маҳсулоти воридотӣ мебошад, балки метавонад ба сифати парадигмаи устувори рушди бахши аграрӣ ва саноати озуқаворӣ амал кунад. Ин равиш имкон медиҳад, ки назарияи классикии воридотивазкунӣ бо талаботи нави ҷаҳонишавӣ, рақобати байналмилалӣ ва зарурати таъмини амнияти озуқаворӣи кишвар мутобиқ карда

шавад. Дар баробари ин, корҳои илмии муаллиф бо таҳияи амсилаҳои консептуалӣ, моделҳои иқтисодию кластерӣ ва механизми дастгирии давлатӣ доираи назариявии таҳқиқотро васеъ месозанд. Бо истифода аз таҷрибаи кишварҳои пешрафта ва ҳамзамон мутобиқ гардонидани он ба шароити Тоҷикистон, диссертант тавонист моделҳои мутобиқшавандаро пешниҳод намояд, ки ба рушди илмии соҳа такони назаррас мебахшад.

Аз ҷиҳати амалӣ, натиҷаҳои кор дорои аҳамияти хеле васеъ мебошанд. Пешниҳодҳои муаллиф метавонанд барои мақомотҳои давлатӣ ҳангоми таҳияи барномаҳои мақсадноки рушди соҳаи агросаноатӣ, бахусус дар соҳаи чорводорӣ, коркарди маҳсулоти гӯштӣ ва ширӣ, истифода шаванд. Механизмҳои тавсияшудаи ҳамкории давлат ва бахши хусусӣ имконият медиҳанд, ки ҷалби сармоягузориҳо дар соҳаи истеҳсолот афзоиш ёбад ва иқтидори кластерҳои агросаноатӣ густариш пайдо кунад. Хусусан, амсилаҳои пешниҳодшуда барои ташкили кластери ширӣ ва гӯштӣ метавонанд ҳамчун асос барои амалисозии лоиҳаҳои пилотӣ дар минтақаҳои дорои иқтидори баланди аграрӣ хидмат кунанд. Ғайр аз ин, аҳамияти амалӣ инчунин дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ ва бизнеси аграрӣ зоҳир мегардад. Муаллиф маҷмӯи тавсияҳоро оид ба дастгирии давлатии соҳибкории хурду миёна дар шароити воридотивазкунӣ таҳия намудааст, ки татбиқи онҳо метавонад шароити мусоиди рушди ин бахшро фароҳам орад. Дар баробари ин, истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар муассисаҳои таҳсилоти олии иқтисодӣ барои омода намудани мутахассисони соҳавӣ низ аҳамияти хоса дорад. Дар барномаҳои таълимии фанҳои «Иқтисодиёти КАС», «Танзими давлатии иқтисодиёт», «Идоракунии навовариҳо» ва дигар фанҳои марбут истифодаи натиҷаҳои диссертатсия ба баланд шудани сатҳи назариявӣ ва амалӣ шудани дониши донишҷӯён мусоидат менамояд.

Бо вуҷуди арзиши баланди илмӣ ва амалӣ, якчанд эродҳои ҷузъӣ низ назар мерасад:

1. Ҳангоми шарҳи таҷрибаи хориҷӣ бештар ба мисолҳои кишварҳои Осиёи Марказӣ ва давлатҳои ҳамсоя такя карда мешуд, то қиёси воқеӣ бо шароити Тоҷикистон пурратар гардад.

2. Дар қисмати методологияи арзёбӣ нишондиҳандаҳои миқдорӣ (масалан, ҳиссаи воридот дар бозори дохилӣ) метавонанд муфассалтар тавзеҳ дода шаванд.

Эродҳои мазкур арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияи тақризшавандаро коҳиш намедиҳанд. Диссертатсияи Ҳамдамзода Х.А. як таҳқиқоти мукаммал ва мустақил буда, масъалаҳои мубрами рушди иқтисодиёти агросаноатии Тоҷикистонро ҳал менамояд. Натиҷаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалии он барои иқтисоди миллӣ, сиёсати давлатӣ ва рушди соҳибкорӣ аҳамияти калон доранд. Бо назардошти гуфтаҳои боло, муаллиф – Ҳамдамзода Хурсанд Акбар – сазовори додани дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04.02 – Иқтисодиёти комплекси агросаноатӣ мебошад.

Муқарриз:
доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессори кафедраи иқтисодиёти
корхонаҳо ва соҳибкории
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон **Т.Д. Низомова**
26.08.2025

Суроға: 744025, Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудакӣ, 17.
E-mail: tuhfamoh49@mail.ru.; Тел.: + 992 934238220.